

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Institvtione Sacerdotum, qui sub Episcopis
animarum curam gerunt, quo ad mores eorum & reliquam
vitam**

Soto, Pedro de

Louanij, 1562

De ratione medendi peccatis, quatenus pertinet ad spirituales iudices.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30247

D E R A

TIONE MEDENDI PEC

*catis quatenus pertinet**ad spirituales**iudices.*

Lect. Prima.

DIXIMVS in principio huius, quam nunc tractamus, partis, duo potissimum esse necessaria spiritalibus iudicibus: cognitionem videlicet peccatorum, & cognitionem rationis medendi vulneribus animarum: ut ibi ex patrum doctrina ostendimus. De primo igitur cum dictum sit in genere quidem quantum sufficit, & in specie ostensum quid sit reliquum: de secundo

cund
locu
mus
tius
pro
illust
D
bend
to po
catis
qua e
ris. Q
uera
cere p
ter ad
morte
rang
uatio
tur, fr
cata,
inqua
ctum
dictu
rursu
euan
recidi
culos

cundo restat ut nunciamus? quē locum, quia nunc nimium videmus neglectum, cupimus diligentius commendatum esse, atque pro nostra tenuitate conabimur illustrare ac docere.

Duplex igitur medicina adhibenda est animabus in sacramento poenitentiae. Prior, qua à peccatis commissis curentur. Altera qua etiam præservedentur à futuris. Quae ita coniunctae sunt, ut reuera neutra sine altera aut sufficere possit, aut vix certè veraciter adhiberi. Qui baptizatur à mortuo, inquit Sapiens, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatō eius? Quo apertè ostenditur, frustra commissā dimitti peccata, si iterum repetatur. Frustrā, inquam, quantum attinet ad fructum & salutem animae: cū, ut dictum est superius, periculosius rursus infirmetur anima. Et in euangelio dominus non solum recidivum peccati peius & periculosius esse docet: Fiunt, inquit, ens,

Medicina adhibenda est propter praeterita, & contra futura peccata.

Ecclesi. 34.

ens, nouissima hominis illius peiora prioribus) sed etiã in specie tamen, & non secundum veritatem poenitentiam frequenter agit, cum futura non cauentur peccata: quanuis non negandum sit, posse etiam verè & integrè fieri ab eo qui rursus labitur, propter humani cordis labilitatè, vt supra dictum est. Inuenit (inquit) domum illam vacantem, quamuis mundatam & ornatam. Quid est vacantem: nisi ociosã, & non verè suæ salutis intetam? Sed quia de his plura diximus in tractatu de sacramento poenitentiae: satis sit hæc obiter admonuisse, & dist. hanc duplicis medicinæ an-

Notet se notasse. Hoc tamen circa illas est
quentia, diligenter aduertendum, has ad-
qui au- hiberi non in sola absolute &
dit con- administratione sacramenti, quã
fessiões. quam non sit dubium, ipsum optimam esse medicinam, vbi & passionis Christi meritum, atque virtus applicatur animæ & infunditur ei diuinæ gratiæ sanitas

ac ro
 eund
 ei pos
 tum h
 poeni
 tione
 diuin
 bus v
 si exe
 aut ve
 ximu
 admi
 nisi cr
 poeni
 cipio
 medic
 scat h
 tentis
 adhib
 nis, ac
 niten
 reliqu
 etum
 surdè
 satis e
 admo
 cinan

ac robur confertur, vt merito se-
 cundū quodāmodo baptisma di-
 ei possit. At verò cū sacramen-
 tum hoc medicinale sit, & ex illa
 poenitentia, quam ante institu-
 tionem sacramēti, & ratio, & lex
 diuina docet, confectum: ex acti-
 bus videlicet poenitentis, qua-
 si exercitio quodam, siue sudore
 aut vomitu infirmi, vt suprā di-
 ximus ex b. Thoma: non rectē
 administratur hoc sacramentum
 nisi cū debitē prius preparatur
 poenitens. Quare illud in hoc prī-
 cipio statuatur: ad spiritualem
 medicum pertinere, vt agnos-
 scat hanc pręparationem poeni-
 tentis, & vt eā ipse pro parte sua,
 adhibitis spiritualibus medici-
 nis, adiuuet: excitās videlicet poe-
 nitentem ad dolorem peccati, &
 reliqua necessaria: de quibus di-
 ctum est suprā. Ne itaque tam ab-
 surdē errent sacerdotes, vt putēt
 satis esse, quando sacramentum
 admouent poenitenti, quasi medi-
 cinam infirmo. Prius enim opus
 est

est vt agnoscant dispositum esse illum iuxta illa quæ superius ex Hieron. in illū Matt. locū: Quæcūq; solueritis super terram, & cæt. exposuimus; & vt etiam ad ipsam præparationem infirmi cooperetur, iuxta illa quæ ex Chrysof. libris de sacerdotibus & ex Innocentio in ca. Omnis vtriusque sexus, adduximus. Colligam⁹ igitur, ad sacerdotem in iudicio illo confessionis primò pertinere scientiam necessariæ poenitentiae & doloris, quæ ad remissionem peccati requiruntur; alioquin cæcus cæco ducatur præstabit, & margaritas ante porcos sparget, aut sanctum dabit canibus. Scientiam, dicimus, doloris & contritionis duplicem: alteram, quasi speculatiuam; qua primò sciat quid ad veritatem poenitentiae & contritionis requiratur, & quib⁹ signis hæc cognosci possit, vt ex his, quantum fieri potest, intelligat, vera, an falsa; sufficiens, an imperfecta sit poenitentia & contritio.

Al

*Triplicis
scientia
est neces-
saria au-
diētī cō-
fessionē*

Alter
scilicet
contritio
rem: l
nia ag
poenit
Ceter
cessari
dia ad
idq; p
peccat
seuerif
ctum a
pturis
tamus
dus est
eis ver
fina no
cus no
est ob
li meis
signa &
dicinæ
is vult
eri pot
obduct
eodem

Alteram, veluti practicam: qua scilicet possit ad poenitentiam et contritionem excitare peccatorem: Hoc enim debet ante omnia agere, cum viderit id deesse poenitenti.

Ceterum tertia etiam peritia est necessaria: qua videlicet sciat remedia adhibere periculo recidui: idque pro qualitate peccatorum et peccatoris. Hoc est enim quod de seuerissimè exigit, & cuius defectum acerrimè exprobrat in scripturis. Ad quod, ut cetera omittamus, locus ille Ieremiæ notandus est. Ita enim dominus mysticis verbis loquitur. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiae populi mei? Vbi aduerte, quod etiam signa & vestigia peccatorum medicinae huius spiritualis remedii vult Deus deleri, quantum fieri potest. Quare (inquit) non est obducta cicatrix? Quamobrem eodem cap. aduersus sacerdotes

Cap. 8.

&

& doctores clamat. Sanabant
 contritionem filiae populi mei
 ad ignominiam eius dicentes, pax,
 pax. Vnde inquit: Quomodo di-
 citis, sapientes nos sumus, & lex
 domini nobiscum est? Verè mē-
 dacium operatus est stylus men-
 dax scribarum. Verbum enim do-
 mini proiecerunt, & sapientia
 nulla est in eis. Quæ omnia aper-
 tissimè competunt, & magis pro-
 priè ac verius dicuntur in nostros
 sacerdotes, qui rationem veræ
 poenitentiae ignorantēs, nec scis-
 entes, quibus admonitionibus ad
 eam exhortandi sint poenitentes
 denique, neque qualiter recidiv-
 occurrendum sit: ministros se
 exhibent absolutionis. Cōtra hos
 (inquam) tantò magis illa dicun-
 tur, quàm contra illos sacerdotes
 legis veteris; quantò nostri veris-
 us quæ ad spiritualem animarum
 salutem pertinēt, tractant, quàm
 illi. Nec Isaias hoc omisit, ex per-
 sona Dei inquit. Dimittetur
 Cap. 27. iniquitas Iacob: & hic est omnis
 frus

fruct
 ius, ap
 spicie
 tatur
 cauea
 fructu
 pecca
 Nec e
 missis
 Tri
 am fa
 tentu
 mam
 cogno
 fectio
 uimus
 ment
 tur du
 ad co
 poeni
 tura p
 qua d
 tracta
 quand
 cta su
 parari
 to poe

fructus, vt auferatur peccatum eius, aperte ostendens duo hæc inspicienda esse: alterum vt remittatur peccatum præteritum: & vt caueantur futura. Hic est enim fructus quem dicit: vt auferatur peccatum, futurum proculdubio. Nec enim aliud est reliquum, remissis præteritis.

Tria igitur hæc, quæ ad scientiam sacerdotis pertinent, annotentur diligenter. Ex quibus primum, quod videlicet pertinet ad cognoscendam veritatem, & perfectionem contritionis, explicauimus pro captu nostro in sacramento poenitentiae. Restant igitur duo: quomodo videlicet & ad contritionem excitandi sint poenitentes, & qualiter contra futura peccata præmuniendi sint: quæ duo simul hoc loco à nobis tractanda sunt. Et merito quidem quandoquidem simul coniuncta sunt, ita vt vix ab inuicem separari possint, vt satis in sacramento poenitentiae ostendimus. Quæ

vera poenitentia coniunctam habet sollicitudinē de futuris peccatis vitandis.

ta est contritio, tantū opus est, vt sit propositum vitandi futura: & quantum est hoc propositum, tanta est reuera cōtritio. Quis autem non intelligat, non esse verum propositum cauendi peccata, quod non fecit hominem sollicitum ad quærenda oportuna remedia: maximè cū periculū aut agnoscitur, aut certè facilè agnosci potest? Aut quomodo verè illum peccatorum poenitet, qui, cū nouerit facilè se lapsū, non cogitat quibus remedijs tanto periculo obuiandum sit, denique, qui non suscipit illa à spiritali medico sibi imposita? Et isdem de sacerdote ipso meritò iudicari potest. Nec enim curat verè à præteritis absoluerè, qui de futuris cauendis non seorsim admonet. Augustinus sanè non propositum tantum cauēdi futura peccata, sed vitæ mutationem necessariam putat: quæ non est aliud, quàm, vt statim remedia opportuna contra peccata adhibeantur.

tur. Si itaque ex his omnibus cō-
 clusum, non esse veram contri-
 tionem, nisi cū necessaria reme-
 dia contra futura peccata suscipi-
 untur. Quare illa non tantum cō-
 tra futura peccata sunt, sed etiā
 vt præterita remittantur. Non
 igitur verè agit ad remissionem
 peccatorum præteritorum sacer-
 dos, qui futuris remedia non ad-
 hibet: nec verè ad contritionē
 excitat, neq; ad remedia con-
 tra periculū futurorum,
 nisi simul etiam ad ea
 suscipienda pecca-
 torem inducat.

Igitur de his

duobus

nunc

agen-

dū.

LECTIO

Lect. Secunda

DE ORIGINE ET
causis peccatorum, & de
prima earum, igno-
rantia scilicet
cet, in spe-
ciali.

*Tria dil-
ligenter
cogno-
scenda sunt
aie me-
dico.*

VT quæ proposita sunt cō-
uenienter tradantur, cog-
noscenda sunt primum
causæ & origines peccatorū, de-
inde progressus, atq; stat^o ad quē
peccatū peruenit: denique quod
maxima ex parte ex his pēdet, dis-
positio & status ipsius poenitens-
tis. Hæc enim tria, qui corporib^o
mederi vult, diligenter attendit.
Vnde fit, vt eidem passioni non-
nunquam contraria adhibeat re-
media, intelligens ex contra-
rijs causis eandem infirmitatem
nonnunquam oriri.

Aliter etiam eidem morbo, &
ex eadem causa habenti originē
me^o

meder-
bus, &
cum in-
tualis
nes pe-
dat, vt
quantu-
cata. N-
ciei ser-
Alia en-
alia vfo-
tiam &
runt. E-
nori re-
nique a-
despera-
re labit-
stinatu-
tria illa
mō de-
Caus-
sunt ex-
cipijs h-
mus. Cū
human-
et^o, nec-
causarū

medetur, cum æger integris viri-
bus, & robusto corpore est: aliter
cum infirmo. Ita igitur & spiri-
tualis medicus causas & origi-
nes peccatorum opus est vt attē-
dat, vt illis remedia adhibeat: &
quantum etiam processerint pec-
cata. Nec enim, etiam eiusdē spe-
ciei semper æqualia sunt peccata.
Alia enim vsque ad cōsuetudinē,
alia vsque ad inuerecundiam et
tiam & obstinationem peruene-
runt. Et iuxta hęc maiori vel mi-
nori remedio opus habent. Des-
nique aliter infirmus, qui ferē in
desperationem ex pusillanimita-
te labitur: aliter proteruus & ob-
stinatus curand⁹ est. Merito itaq;
tria illa cogitanda sunt, sed pri-
mō de causis dicamus.

Causæ peccatorum colligende
sunt ex his quæ superius de prin-
cipijs humanorum actuum dixi-
mus. Cū enim peccatum sit act⁹
humanus deficiens & imperfec-
t⁹, necesse est vt ex imperfectione
causarū nascatur. Ad imperfectionem

nem enim affectus necessaria est perfectio causæ. Et vbi videmus imperfectum effectum, agnoscimus imperfectionem causæ fuisse: vt in arbore cuius folia marcescunt, aut fructus corrupti inueniuntur, agnoscimus in radice defectum esse. Cùm igitur superius tres causas actuum nostrorũ internos nobis posuerimus: rationem scilicet, voluntatẽ, & appetitum (nam reliqua omnia & organa & facultates nostræ magis instrumenta sunt, quàm causæ peccatorum) imperfectio trium harum potentiarum, vel alius cuius earum reddit imperfectum actum nostrum, atque ita peccatum. Malũ enim ex singulis defectibus fit & sequitur, sicut ad bonum integritas omnium causarum requiritur. Ratio igitur, & voluntas, ac appetitus integra esse debent, vt rectè operemur: si quid eorum deficiat, imperfectũ erit opus, atque peccatum: sicut in omni effectu plures habente

cau

causas, recta sit man^o, & quid def^o pus imp^o tionis p^o gnitio, i^o tia. Et h^o catorum faias) ca^o lus meus^o tiam: & sententia^o lijs locis^o r^o appet^o subiectio^o constitu^o ei^o, rebel^o Hanc in^o do circa^o dum app^o Concupi^o malum c^o de qua F^o ro cõcup^o Volunta^o lius conf^o

causas, manifestum est. Vt enim
 recta sit scriptura: & calamus, &
 man⁹, & ars necessaria sunt: quic
 quid defecerit horum, reddet o
 pus imperfectum. Porro sicut ra
 tionis perfectio est scientia & co
 gnitio, ita defectus eius ignoran
 tia. Et hæc nõ minima origo pec
 catorum est. Propterea (inquit I
 saias) captiuus ductus est popu
 lus meus, quia non habuit scien
 tiam: & multa alia, quæ in hanc
 sententiam dicuntur pluribus a
 lijs locis scripturæ. Perfectio ve
 rò appetitus sensitiui humani in
 subiectione erga rationem rectã
 constituta est: imperfectio igitur
 ei⁹, rebellio est contra rationem.
 Hanc infirmitatẽ vocamus, quã
 do circa bonum aliquod agen
 dum appetitus rationi repugnat:
 Concupiscentiam verò, cum in
 malum contra rationem tendit:
 de qua Paulus dixit, quod cas
 ro cõcupiscit aduersus spiritum.
 Voluntatis verò perfectio in il
 lius consistit in verum bonum

*Ignoran
 tia.*

Cap. 5.

*Infirmis
 tas.*

*Cõcupis
 scentia.*

H pro

*Malitia.*1. 2. qu.
77.

propensione. Imperfectio verò & defectus in complacentia mali: quam malitiam dicimus. Hęc igitur sunt tres primæ causę & origines peccatorum: ignorantia rationis, infirmitas & concupiscentia appetitus, & malitia volūtatis. De quibus b. Thom. diligenter scripsit, & opus est vt hoc loco de illis dicamus.

Observandum autem ante omnia, has tres causas ad peccatū ita concurrere, vt quamuis non nunquam, imò frequenter etiam aut duę, aut omnes simul cōcurrant: illa tamen causa peccati dicitur, quę præcipua est, atque ita se habet, vt si deesset, non committeretur peccatum: quod aperte etiam experimur. Cū enim quis sic aliquid operatur, vt si agnosceret peccatum esse, non operaretur: etiam si ex aliqua passione & affectu id operetur, ignorantia tamen illius operationis causa fuit. Cū verò ex passione aliqua vehementi appetitus cōsentit

tit quis
ignora
rā igno
demus
sa passi
ignora
malum
prima
Dico
earum
rahtia
esse qu
cati. Et
inquit
tur pec
vt cū
Alia v
est om
quit Sa
lum.
ex sup
nem nō
cedente
atque it
mus, vt
virtute
omne v

tit quis in peccatum, quod non ignorat peccatum esse: & si reuera ignorantia aliqua sit: vt ostendemus inferius: prima tamen causa passio illa est. Rursus, qui nec ignorans, nec illectus passione, malum eligit: is errat quidem, sed prima causa malitia est.

Dicendum igitur de singulis earum in hoc principio. De ignorantia igitur notandum, aliquam esse quæ per se sola est causa peccati. Et hæc (vt beatus Thomas inquit) est, cum omnino ignoratur peccatum esse quod agimus: vt cum Iacob accessit ad Liam. Alia verò ignorantia coniuncta est omni peccato. Errant (inquit Sapiens) qui operantur malum. Nec enim dubium est, vt ex superioribus patet, electionem non esse peruersam, nisi procedente iudicio aliquo peruerso, atque ita errore. Non quod putemus, vt Socrates voluit, omnem virtutem cognitionem esse, et ita omne vitium ignorantiam. Est

H ij enim

De ignorantia, quatenus est peccati causa.

Proverbior. 17.

enim manifestum, multos contra id quod aperte sciunt, in consensum trahi ex affectu aliquo. Sed non dubitamus, eum qui sic cōsensit, vel obliuisci, vel minus attentè cogitare id quod vel habitu, vel in vniuersali cognoscit: & hæc est ignorantia omni peccato coniuncta. De hac ergo duplici ignorantia agendum.

Primò de vtraque, quomodo sit causa humani actus, dicemus. Cum enim defectus tantum sit ignorantia, non est propriè causa peccati directè agendo; sed indirectè tantum: sicut defectus et absentia gubernatoris est causa submersionis nauis. Cum enim, si scientia adesset, prohiberet peccatum: defectus eius causa est vt committatur peccatum: sicut ait beatus Thomas. Contingit vero hæc ignorantia dupliciter: vel ex intentione auertētis se ab inquisitione & cognitione, vel certè à consideratione eorum quæ scire & cōsiderare debet: vel præ-

1.2.q.76

art.1.

Duobus

modis

est quis

ignorās.

mans

ii H

ter

ter intentionem, cum quis nimis
 um intentus his quæ magis plac
 cent, omittit vel scire, vel consi
 derare quæ debet. De priori illud
 dictum est: Noluist intelligere, ut
 bene ageret. Et quod Isaias con
 tra impios ait: Qui dicunt videtibus,
 nolite videre: & aspicientibus,
 nolite aspicere nobis ea quæ recta
 sunt: loquimini nobis placentia,
 videte nobis errores: cesset à fa
 cie nostra sanctus Israel. De pos
 teriori verò illud psalmi intellis
 gitur. Supercecidit ignis, & nō
 viderunt solem, & oculos suos sta
 tuerunt declinare in terrā: quæ
 vis etiam ad priorē illā ignorantiam
 referri possit hoc, propter
 verbum, statuerunt.

De priori illa ignorantia, quæ
 sola est causa peccati, quomodo
 ad illud se habeat, nunc explican
 dum. Hæc enim quandoque excu
 sat omnino à peccato: quan
 doque, si non omnino, saltem ex
 parte. Nonnunquā nihil minuit,
 sed auget etiā: idque secundū quod

Esai. 30.

Qu. 76.
Ignorantia voluntate omni non precedens.

Ignorantia consequens voluntatem.

Ignorantia comitans voluntatem.

variè se habet ignorantia ad voluntarium. Nam cum (vt ex superioribus patet) peccatum omne voluntarium sit: ignorantia verò tollat voluntariū: necesse est vt peccatum auferat. Quando verò id fiat, ita explicauit Philosophus ipse, & antiqui illi, Gregor. et Damascenus, & b. Thomas quæst. super prædicta. Triplicem enim distinguit ignorantiam, ex ordine quæ habet ad voluntatem. Prima est quam præcedentem vocant: quæ scilicet omnem voluntatem præcessit: hoc est, quam nulla ratione volumus. Altera verò huiusmodi opposita, ex qua etiã hæc agnosci potest, dicitur consequens voluntatē: quam volumus aliqua illarum rationum, quas proxime diximus: vt illa nimirum, de qua dictum est: Noluit intelligere vt bene ageret: vel altera, de qua diximus illud: Supercecidit ignis, & non viderunt solem. Tertia denique, quam comitantem dixerunt, illa est, quæ, etsi nõ

fit

C
fit v
etiam
non i
qui fa
cidero
furus
inimi
ignor
his qu
non e
non a
enim
tempo
mus: r
rium,
luntar
est no
quam
doque
doque
quidē
prohi
fornic
vel v
rum v
Vel, v
sed di

fit voluntate concupita, tamen etiam si adesset opposita scientia, non impediret actum: vt in illo, qui sagittā iacit, putans se ferā occidere, & occidit inimicum: occisurus proculdubio libentius, si inimicum esse sciuisset. Hæc itaq; ignorantia, teste Philosopho, & his quos citauimus, facit actum non esse voluntarium, hoc est, non adesse tunc voluntatem: nec enim velle possumus aliquid eo tempore, quo illud non agnoscimus: non tamen facit inuoluntarium, hoc est, quod repugnat voluntario. Rursum, quælibet harū est nonnunquam iuris, nonnunquam facti. Et quæ iuris est, quandoque diuini siue naturalis, quandoque humani siue positiui. Iuris quidē est, cū ignoratur aliquid prohibitū esse: vt si quis putaret fornicationem non esse peccatū, vel vsuram esse licitam: quorum vtrumq; iuris naturalis est. Vel, vt de positiuo iure dicamus, sed diuino: si quis putaret con-

Ignorantia iuris diuini vel humani.

H iiii fessio

*Ignorantia facti.
Quae ignorantia excuset a peccato.*

fessionem peccatorum non esse necessariam, aut nunquam audisset praedicationem Euangelij. Iuris vero humani ignorantia est, si quis putaret non minus licere iudici seculari in clericum animadvertere, quam in laicum. Ignorantia vero facti apertissimum exemplum est in Iacob. De omnibus igitur certum est, ignorantiam praecedentem, quae inuoluntaria est, excusare omnino a peccato; & illam vocant ignorantiam inuincibilem; quam scilicet diligentia nostra non possumus vincere: diligentia inquam humana, & quam prudentes solent in simili re uti; & propterea ipsa ignorantia nullum peccatum est, nec ullo modo voluntate appetita. Neque nunc opus est quaestionem illam anxie tractare, an possit licite ignorari lex diuina: vel, an sine culpa ignoretur aliquando. Sunt qui putent ius diuinum nunquam sine culpa ignorari: adeo, ut sentiant nullum excusari a fidei Christianae

stianae
audie
est o
meli
linqu
nobis
Satis
que d
gliger
sciend
cusare
apud
qui p
suo, &
proph
spon
munc
am pr
quitar
quitar
vel ap
net: c
rat, &
non a
Nam
excuse
diuini

stianæ susceptione, etiam si non
 audierit Euangelium. Sed non
 est opus anxie hæc disputare,
 melius est diuino iudicio hoc res-
 linquere, de quo nihil certum
 nobis in scriptura est proditum.
 Satis est, ea quæ ignorantur abs-
 que dolo & fraude, & absque ne-
 gligentia manifesta discendi &
 sciendi quæ necessaria sunt, ex-
 cusare à peccato. Nam illud, quod
 apud Ezechielem dicitur de eo
 qui posuit iniuitates in corde
 suo, & iuit ad interrogandum
 prophetam: Ego Dominus res-
 spondebo ei in multitudine im-
 munditiarum suarum, & decipi-
 am prophetam illum: iuxta ini-
 quitatem interrogantis, sic ini-
 quitas prophete erit: ad fraudem,
 vel apertam negligentiam perti-
 net: cum scilicet voluntarie igno-
 rat, & quærit quod sibi gratum,
 non autem quod verum est, dici.
 Nam quod quidam putarunt, vt
 excusetur quis ignorantia iuris
 diuini, necesse esse, vt pri^o per ve-
 ram

Ezechi.

12.

ram poenitentiam in Deum conuertatur: ne videlicet propter peccata sua permittat illum Deus decipi: durius est, quàm vt omnibus imponi debeat. Exhortandi quidem ad id omnes, qui de re maximi momenti dubij sunt, & doceri cupiunt. Verùm qui bona fide de his quæ occurrunt dubijs, consulit quos meritò iudicat sapientes, nec aliud agit, credi potest satisfacisse, ita, vt si quid errauerit, inuincibilis reputetur ignorantia & inuoluntaria. Hæc igitur de prima ignorantia.

Ignorantia voluntaria non excusat a peccato.

De secunda verò, quæ scilicet voluntaria est, eadem ratione patet quòd non excusat à peccato: imò accusat potius, quando ex malitia aliquis non vult scire quæ oportet. De qua illud Pauli: Ignorans ignorabitur. Non nunquam verò quãdo ex negligẽtia est, excusat ex parte, & leuius reddit peccatum. Vnde ipse Paulus inquit: Fui blasphemus & persecutor, sed misericordiam consequutus

sequi
ostend
quid
Te
fat, ne
taria
cizio
occid
tum:
men p
Hæc
mnin
quod
tia, q
tur, q
betud
tribus
cipiur
quod
uerter
Deo,
quant
Ista n
ria pe
cere p
nõ sati
erassit

sequutus sum, quia ignorans feci:
ostēdens videlicet ignorantia ali
quid excusasse.

Tertia demum illa neque accu
sat, neque excusat: quia nec volū
taria est, nec inuoluntaria. Occi
sio itaque inimici, dum putatur
occidi fera, tunc non fuit pecca
tum: quia non voluntaria: erit ta
men peccatum, cum placuerit.
Hæc igitur de ignorantia qua o
mnino ignoratur peccatum esse
quod agitur. Alia verò ignoran
tia, quæ in omni peccato inueni
tur, quæ cæcitas mentis siue he
betudo sensus in scriptura & pa
tribus vocatur, illa est, qua prin
cipium aliquod non cogitatur,
quod rectè expēssum à peccato a
uerteret: vt quàm sit ingratum
Deo, quàm nobis noxiū peccatū,
quanta poena dignū: & similia.
Ista nō est dubiū vel non cogita
riā peccante, quod cæcitatē diz
cere possumus: vel si cogitantur,
nō satis, ex hebetudine quadā &
grasitie, penetrantur & expens
duntur.

*Ignoran
tia comi
tans ne
que ac
cusat, ne
que ex
cusat.
De igno
rātia oī
peccato
coniun
cta.*

2.2.q.16 duntur. Hæc enim cæcitas & hes-
betudo (vt docet b. Thom.) con-
trariantur dono illi spiritus san-
cti, quod intellectus dicitur: nec
dubium est eas peccatorum esse
causas, & augeri peccatis ipsis.
Quò enim magis peccatur, hoc
magis obtenebratur animus, &
ineptior fit ad spiritualia ac diui-
na capienda; contra quod pro-
mittitur per Isaiam prophetam:
Erunt omnes docibiles Dei, siue
Deo *DISCANTOR*. Est enim propriū
gratiæ nouæ legis, efficere ho-
minem facilem ad capiēda & pe-
netrandā diuina. Nos (inquit Pau-
lus) omnes reuelata facie gloriā
2. Cor. 3. Domini speculantes, in eandem
imaginem transformamur: cū
eodem loco de Iudæis dicat, quòd
obtusi sunt sensus eorum. Unde
de merito inter causas peccati
maximas hæc ignorantia nu-
meranda est. Et agnoscendum,
quàm longè sint à gratiæ Christi
statu, qui ad fidei mysteria cogi-
tanda & intelligenda tam crassi
&

C
& so
la m
& so
intel
malu
ctui i
pæ ce
gent
spirit
stea. h
am q
arcan
cense
strui

L

DI

ui: qu
camu
niam

& somnolenti ac tardi sunt, ut illa magis quasi figmenta quedam & somnia, aut reuera quasi non intelligibilia considerent. Quod malum non tam naturali defectui ingenij, quam illorum culpa certe tribuendum est: cui diligenter remedia adhibere debet spiritualis medicus: de quibus postea. Hæc verò dicta sunt, ut etiam quid de peccato ignorantie in arcano illo confessionis iudicio censendum sit, sciant quos hic instruimus.

Leç. Tertia

DE INFIRMITATE.

Secunda, quæ ponitur causa peccati, infirmitas est: passio scilicet aliqua appetitus sensitivi: quam merito infirmitatē vocamus, ut inquit b. Thom. quoniam est inordinatio quædam pars

Explicatur a nime infirmita qu. 77. s art. 3.

partium hominis, qua impeditur in operationibus rationis: sicut infirmitas corporis dicitur, cum ex membrorum aut humorum inordinatione ac disproportionē impeditur corpus in suis operationibus: ne scilicet rectē ambulare, aut digerere, aut huiusmodi aliquid facere possit. Ita ira tanquam febris quædam est & sanguinis accensio, qua turbatur rationis iudicium. Turbatus est (inquit David) à furore oculus meus. Ita concupiscentia carnis, & quicquid aliud est. Quomodo verò passio sit principium humani actus, & qualiter ipsam rationem mouere, ac ita voluntatem trahere in consensum possit, satis superius explicatum est, iuxta ea quæ beatus Thomas duobus primis articulis illius quæstionis docet. Passio enim siue affectio causa est peccati, quando immutando corpus vehementer distrahit à rationis consideratione, vel certè facit delectabile & bonum apparere.

C
rere,
est. I
videa
rò ex
illud
quisq
talia
re. Nil
est: qu
hanc
ter ex
tū: no
litiam
terium
lia etia
um)
leuius
miseri
mus fi
ferico
gari in
Domi
& sim
firmita
cut &
enim
cogita

rere, quod illi affectui conforme
 est. Hinc fit, vt ventre pleno,
 videatur facile ieiunium: at ve-
 rò exhausto, aliter. De quo est
 illud Philosophi: Qualis vnus-
 quisque est talis finis videtur ei:
 talia scilicet iudicat sibi expedi-
 re. Nihil ergo hîc aliud dicendū
 est: quàm vt notetur, passionem
 hanc & infirmitatem frequen-
 ter excusare & minuere pecca-
 tū: non vt auferat sui generis ma-
 litiam (nam fornicatio & adul-
 terium ex graui passione, morta-
 lia etiam sunt: sicut & homicidi-
 um) sed excusare dicitur quod
 leuius faciat, & magis dignum
 misericordia. Vnde etiam legis-
 mus frequenter in Psalmis, ad mi-
 sericordiam implorandam alle-
 gari infirmitatem. Misereri mei
 Domine, quoniā infirmus sum:
 & similia. Quod ideo fit, quia in-
 firmitas hæc minuit volūtariū, si-
 cut & ratiōis cōsiderationē. Quo-
 enim maior est passio, eo minus
 cogitatur peccatum, & voluntas
 mas

Quō in-
 firmitas
 partim
 excuset
 peccata.

*Quæ pas-
sio minu-
at, &
quæ au-
geat vo-
luntariū.*

an. 6. 9.

2. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1.

2. 1. 1. 1.

magis trahitur. Quare meritò b. Thom. supradicto loco, hoc dixit verum esse de passione præcedente deliberationem: hæc enim manifestum est impedire ipsam rationem deliberantem. Quæ verò sequitur deliberationem, non impedit iudiciū rationis, nec voluntatem: sed potius sequitur illam, & auget etiam. Quò enim magis in actu aliquo delectamur, quò plures & fortiores passiões voluntati coniunguntur, eò magis illam tenent, & grauius peccatur: quod & in bono, & in malo certū est. Passio enim sequens in actu virtutis deliberationem, auget etiam eam virtutē: sed quæ præuenit, minuit.

*Lib. 14.
de ciuitate dei.*

Iuxta causam hanc, infirmitatem scilicet, notandæ sunt multæ aliæ causæ peccatorum, quas scriptura nominat: quæ omnes ex passionibus istis appetitus sunt. Constituit igitur beatus Augustinus amorem sui inordinatum primam causam peccati: quæ (vt inquit

quit
ptum
bylon
mas e
docet
ritus
quòd
mamu
quæ a
nondu
lumis
itaque
dinatè
perem
dicat,
multis
peccati
seipso
hic sui
dinatus
xta cor
amamu
neglect
ille de
Qui an
namqu
li accip

quit ille) cū vsque ad contemp-
 ptum Dei pertingit, ædificat Ba-
 bylonis ciuitatē: quod B. Tho-
 mas explicans eadem quæstione
 docet omnem passionem appe-
 titus nostri non esse aliud, quā
 quōd bonum aliquod sensibile a-
 mamus nobis. Omnia namque
 quæ affectu nostro corporeo &
 nondum sanato per gratiam vo-
 lumus, propter nos volumus. Si
 itaque nos non amaremus inor-
 dinatē, nihil aliud inordinatē cu-
 peremus: quod satis d. Paulus in-
 dicat, cū priusquam diceret de
 multis nouissimorum temporū
 peccatis præmisit: Erunt hōes
 seipsos amantes, &c. Amor verō
 hic sui propriē intelligitur inor-
 dinatus ille affectus, quo nos ius-
 xta corpus tantum considerantes
 amamus corpori bona, omissa et
 neglecta aīa. Iste est enim amor
 ille de quo in Euangelio dicitur:
 Qui amat animam suam, &c. Ibi
 namque anima pro vita anima-
 li accipitur, non pro rationali
 pars

De amo-
 re sui,
 qui etiā
 infirmis
 tas ani-
 mi est et
 prima
 causa
 peccati.
 77. d. 4.
 2. Tim. 3.

Ioan. 12

De cons
cupiscē-
tia car-
nis ac o-
culorū,
et super-
bia vite
1. Ioh. 2.

parte, qua iumentis præstamus:
Qui sic se amat, odit: sicut iuxta
literam quam nos habem⁹, intel-
ligitur illud. Qui diligit iniquita-
tē, odit animā suā. Nec tamē sol⁹
hic amor corporalis appellandus
est amor sui. Est enim infirmitas
hæc & sui amor latior: & in Philo-
sophis illis, qui nouerant cor-
pus & corporea omnia contem-
nere: atque in spiritualibus viris,
qui in scientia scripturæ & rerū
diuinarum intelligentia sibi ipsi
placent, & quæ sua sunt quæ-
runt, locum habet. Itaque as-
mor sui est omnis complacens
tia in nobis, aliena à verō & Chri-
stiano affectu, quo soli D E O
eius videlicet gloriæ, atque pro-
ximorum vtilitati cupimus vi-
uere. Et meritō dicimus hunc as-
morem sui primam esse febrim
naturæ humanæ, quæ ex Adā æ-
gro, nascitur, & à qua vix ex toto
liberamur. Cui August. opposuit
supradictō li. amorem Dei vsque
ad contemptum nostri. Hic igitur

tur

tur primus morbus est causa peccati appetitus.

Hunc sequuntur tria alia, quæ scriptura notat ut omnium peccatorum causas, dicente Iohanne: Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Quæ (ut beat. Thomas explicat) continent bona omnia appetitus sensitivi. Delectationes corporeas in concupiscentia carnis intelligimus: diuitiarum vero & habendi appetitum, in concupiscentia oculorum: vel vniuersalius, ut diuus Augustinus sumit, curiositatem omnem, & quicquid ad satiandum appetitum cognoscendi pertinet: in superbia vitæ, excellentiæ & boni ardui appetitum intelligimus. Quæ tria, si bene pensentur, proximè ex præcedenti morbo oriuntur, & sunt magis speciales morbi, etiã cum nondum illis cõsensim, aut non plenè. Et si itaque vnus vno, alius alio istorum morborum

mas.

gis laboret: nō est tamē qui non agnoscat se infirmum: imō vix est, qui non tangatur omnibus. Sed conandum est, vt quisque noscat quo grauius laboret. De quibus b. Augustinus diligentius, ex scriptura sacra colligens eorum pericula, & ipsorum remedia, & quantam habeant ad exhortandos nos ad Deum efficaciam: scripsit in lib. de vera religione.

Peccata ipsa sunt morbi et aliorum peccatorum causa.

Hos morbos sequuntur alij maiores morbi: peccata scilicet ipsa, quæ causæ sunt aliorum peccatorum. Causæ, inquam, vt beatus Thom. explicat, non solum, quia amissa gratia per vnum peccatum, in alia necesse est incidere: sed etiam, quia nonnunquam amissa aut verecundia, aut timore, facilius in alia peccata incidunt, qui semel peccauerunt. Sed & hoc habet grauiora quædam peccata, vt nonnunquam fines sint aliorum peccatorum: & propter illa consummata vel consum-

man

mand
mittu
ta, qu
sæ, n
quam
omni
quidē
de sup
gi deb
tum a
fuerun
rum. A
mni p
non su
di legi
cūm ta
loco, c
tia pec
superb
inter h
ipse ra
vocat.
nomir
nit) est
præbe
enim f
torum

manda, multa alia peccata com-
 mittuntur. Inter hæc verò pecca-
 ta, quæ etiam aliorum sunt causa *Ecclesi.*
 sæ, numeratur primò superbia, *10. c. 29.*
 quam scriptura dicit initium esse *superbia*
 omnis peccati. Quod iuxta Aug. *initium*
 quidẽ libro de natura & gratia, *omnis*
 de superbia propriè dicta intelli- *peccati.*
 gi debet, propter primum pecca-
 tum angeli, & hominis etiã, quæ
 fuerunt initia omnium peccato-
 rum. Addit etiam b. Thom. in o-
 mni peccato esse quãdã volũtatẽ
 non subiiciendi se, aut non parẽ-
 di legi, quæ superbia quãdam est:
 cùm tamen b. Auguf. supradicto
 loco, cum infirmitate vel ignorã *1. Tim. 6*
 tia peccatur, nullo modo putet *Auaritia*
 superbiam esse. Computatur etiã *omnium*
 inter hæc auaritia, quam Paulus *malorũ*
 ipse radicem omnium malorum *radix.*
 vocat. Quod de auaritia proprij
 nominis (vt b. Thom. illa q. expo-
 nit) est intelligẽdũ: quia materiã
 præbet multis peccatis. Diuitiæ
 enim sunt velut fomẽtum pecca-
 torum omnium. Deniq; ad istã
 etiam

etiam pertinent septem illa capitalia vitia, quæ à d. Gregorio & Cassiano (quamuis ille octo numeret) explicantur. Dicuntur enim capitalia, quod quasi duces sint, vnde multa alia oriuntur: id quod d. Gregorius 30. lib moralium, ex diligenti consideratione & experientia affectuum humanorum docet: quæ scilicet vitia ex quolibet eorum consequantur secundum communem experientiam, quæ ratione etiam non caret. De quibus quidem diligenter sigillatim b. Thom. Et pertinet certè ad hanc materiam moralem & cognitionem peccatorum, hæc cognoscere: quæ nos superius inter genera peccatorum numerauimus. Nunc satis sit agnouisse, quod septem illa peccata tendunt in ea, quæ maximam habent vim & efficaciam mouendi affectus humanos. Habent enim non minimam rationem beatitudinis, quæ ratio est appetendi omnia quæ appetimus. Atque
ideo

ideo, c
ta etiã
nis glo
hæc du
entiã: c
ne iuu
delecta
tiã bea
ideo h
non qu
ficienti
appare
tria cap
his con
dia, & a
cissimè
oriatur
mus) G
co adm
lè iudic
mederi
tineat, r
etiã rad
untur: v
possit p
itaq; suf
torum

ideo, cū tam efficacia sint, ad multa etiā alia peccata mouent. Inanis gloria & auaritia tendunt in hæc duo, gloriā scilicet & sufficientiā: quæ maximè in beatitudine iuueniūtur. Gula & luxuria in delectationē: quæ maxima est etiā beatitudinis pars. Et quidem ideo hæc peccata sunt, quia in eis non quæritur vera gloria, aut sufficientia, aut delectatio: sed solūm apparentia eorū. Reliqua uero tria capitalia peccata fugiūt malis his contraria: ira uidelicet, inuidia, & acedia: atq; ideo etiā efficacissimè mouent: sed quæ ex eis oriātur peccata, ostēdit (vt diximus) Gregorius. Satis sit hoc loco admonuisse, quòd ad spirituales iudicē, & eū qui cupit animarū mederi vulnerib. nō solūm pertineat, nosse peccata singula, sed etiā radices et causas, ex quib; oriuntur: vt uidelicet dignè mederi possit peccatorū vulnerib;. Hæc itaq; sufficiant de secunda peccatorum causa.

*Septem
capitalia
peccata.*

LECTIO

Lect. Quarta.

DE VLTIMA PECCATORUM
origine, Malitia scilicet.

q. 78.

VLtima tandem peccatorum causa, & quidem ceteris grauior merito ponitur malitia: quæ (vt b. Thom. ait) defectus quidam est voluntatis, quæ (vt superius ostensum est) præcipua causa est omnium humanorum actuum. Sicut igitur deficiente à suo ordine ratione fit ignorantia, ex qua committuntur peccata; & deficiente à perfecta subiectione, & obedientia erga rationem appetitu nostro nascitur infirmitas, ex qua (vt declaratum est) non pauca peccata proueniunt: ita voluntatem contingit à suo proprio ordine, quæ habet ad bonum rationi consentaneum, deficere: non quòd malum sub propria ratione mali eligat; sed quia, dum nimium peccato

cato
quoda
fit, vt
vehem
alicui
quod
fione
tat ac
ta mal
test m
duobu
nec ob
nem, s
eligit i
re: ex c
electio
cato, m
malitia
untur
Quand
sa pecc
peccatu
ti: tunc
mus. E
gnus g
tius de
dū exce

cato

cato alicui inhaeret, conuertitur
 quodammodo illi in naturā: quo
 fit, vt non ex ignorantia, non ex
 vehementi aliqua passione mali
 alicuius: sed affectu ipsius peccati
 quo ducitur, proueniat omnē pas-
 sionem, & ipsum peccatū appet-
 tat ac velit: & hoc dicimus ex cer-
 ta malitia peccare. Quod non po-
 test melius cognosci, quā ex
 duobus alijs mēbris. Cū enim
 nec ob ignorātiā, nec ob passio-
 nem, sed integra ratione & sana
 eligit ipsum peccatū committe-
 re: ex certa malitia peccat, siue ex
 electione. Est quide in omni pec-
 cato, maximē mortali, electio &
 malitia: sed hæ in alijs præueni-
 untur à passione vel ignorantia.
 Quando verò nihil eorum, sed ip-
 sa peccati malitia delectat, ex ea
 peccatur, & ipsa est origo pecca-
 ti: tunc ex electione peccari dici-
 mus. Et hic est proculdubio ma-
 gnus gradus & profectus, vel po-
 tius defectus peccati, cū ad peccan-
 dū ex certa malitia peruenitur. Et

Quid ex
 malitia
 peccare

I

quanc

quanquam hoc non mutet speciem peccati, est tamen conditio non parum aggrauans ipsum peccatum: quam sanè meritò inquirere debet spiritualis iudex, quia longè alia & efficacior medicina his peccatis est necessaria.

*Duobus
modis
peccatur
ex
malitia,
videlicet
ex
consuetudine,
& prauitate
nature.*

Dupliciter verò cōtingit ex certa malitia peccare. Primò (quod apertum est & cōmuni) cū ex consuetudine generatus fuerit habitus peccati. Fit enim peccatum per consuetudinē & habitū cōnaturale, ita vt ipsum solū per se delectet: atque tunc multū detractū est integritati mentis humanæ. Nam primò incipit homo, superat⁹ aliquo affectu, inuit⁹ quodammodo trahi ad consensum peccati: quare etiā displicet, nec sine tristitia & anxietate aut cōmittit, aut prius cōmissum relinquit peccantem. Postea verò paulatim ipsa frequentatione fit, vt incipiat min⁹ displicere, min⁹ sentiri: et tādē cōuersū in naturā, per seipsū delectat. Itaq; sic peccantes

simi

simi
ipsum
tural
Pecc
prat
b. Th
ri alio
ille in
& pro
ra. Ne
te. vo
vt ip
quā h
le hor
mēta
in bo
dos co
est vt
dilige
rit ve
tione
Ex
quod
quale
dib. cr
Exp
cundū

similes sunt his, qui captiuitatē ipsam, aut infirmitatem, quasi naturale bonum coeperunt amare. Peccatur etiam ex certa malitia, præter cōsuetudinē & habitū (vt b. Thom. præd. q. ait) ex vehemēti aliqua tentatione, aut certē (vt ille inquit) ex nimia corruptione & procliui in vitiū aliquod, natura. Nec enim dubiū est, ex libertate voluntatis in malū, fieri posse, vt ipsū à principio eligatur; quāquā hoc rarius. Est enim naturale homini, paulatim & per incrementa quēdā tēdere in malum vel in bonū. Cū igitur audierit sacerdos cōsuetudinē peccandi, opus est vt de certa malitia aduertat diligenter; aut etiā vbi perceperit vehemētem aliquam inclinātionem in peccatum.

Incrementa peccati.

Ex his etiam intelligi potest, quod attinet ad præsentē locum: quale sit augmentū: & quib⁹ gradib. crescat affect⁹ mali in nobis. Ex priori enī peccato sequitur secundū: atq; ita ex plurib. cōsuetus

I ij do

*tres gra-
dus ma-
litie.*

*Prover.
18.*

*1.2. q. 86
art. 9.*

do & habitus : & hinc certa ma-
litia. In qua sunt etiā gradus, quos
possumus nunc tres numerare.
Primus, de quo iā loquuti sumus,
cū ex inclinatione quadā & con-
naturalitate peccatur. Secūdo, hoc
altior cū ad hoc peruenitur vt cō-
temnatur lex ipsa, & ex contēptu
eius peccetur: nō ex alia videlicet
passione aut affectu, quā vt les-
gi nō sit subditus. Huc enim per-
tinet quod scriptū est: Impius, cū
venerit in profundū malorū, cōs-
temnit ; & hoc exponit b. Tho.
esse peccare ex contemptu: quod
non est dubiū esse ex certa malis-
tia, & insigni quidē. Tertius ves-
rō, supra hunc etiā, gradus est, cū
iam cōtradicitur ipsi spiritui san-
cto, & reijciuntur ac contemnū-
tur ea per quæ retrahitur animus
à peccato. Hoc enim speciali ra-
tione docet beatus Thomas me-
rito dici peccatum in spiritū san-
ctum : quod certē summum est,
& iustē irremissibile dicitur. Cōs-
sistit enim in contemptu eorum
per

per
quis
aut le
ita à p
dubiu
pecca
Nec c
ptura
runt
tiam
Et Isa
lentes
viden
nobis
quim
sanctu
ius qu
tus Th
in co
tiōe a
cato r
omni
quoqu
Nonn
cati fi
ipsa D
mus ea

per quæ fit remissio . Itaque si quis nolit audire sacras conciones, aut legere sacram scripturam, ne ita à peccato retrahatur : non est dubium quin ex summa malitia peccet , & in spiritum sanctum. Nec desunt huius exempla in scriptura. Iob inquit de his qui dixerunt Deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Et Isaias de eisdem dicit: Filij nolentes audire legem, qui dicunt videntibus, nolite videre, nolite nobis loqui quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, cesset sanctus Israel à facie nostra. Huius quidem peccati colligit Beatus Tho. sex species: quæ omnes in eo constitutæ sunt, vt ex intentione abijciatur id, per quod à peccato reuocamur. Hæc itaque est omnium maxima malitia. Sunt quoque alia peccati augmenta. Nonnunquã enim ex affectu peccati fit, vt incipiat displicere lex ipsa Dei, & fides: ita vt cuperemus eam non esse. His certè proxima.

1. 2. q. 14.

xima est ipsa infidelitas: & ideo
 nō minoris sunt periculi, nec mi-
 nus fugienda, quā quę iam di-
 ximus: in quæ nonnunquam ex
 illis labimur: ex consuetudine vi-
 delicet peccandi, & cōtemptu in-
 infidelitatem. Satis sit de his nūc
 monuisse sacerdotes, vt nō negli-
 genter hoc aduertant, sed confi-
 derent quā altas radices pecca-
 tū egerit in corde, & quos protu-
 lerit fructus, vt inde intelligant,
 qualia sint adhibenda remedia.

*Peccatū
 ex malis
 tia est
 ceteris
 grauius.*

1.2.

Non est etiam circa peccatum
 ex malitia omittendum, quare
 hic modus peccandi grauior sit
 duobus prioribus. Quod beatus
 Thomas quæstione illa septuage-
 sima octaua articulo vltimo dili-
 genter explicat. Habet enim hoc
 peccatum maiorem ratiōem vol-
 untarij: cū nihil sit rationem
 ipsam impediens, atque ita nec
 voluntatem à sequenda recta ras-
 tione retrahens. Deinde, quod
 diuturnior sit hic affectus, & diu-
 tius adhæreat voluntati. Neque
 enim

enim
 traha
 petit
 cū
 re pe
 missu
 tia v
 mē q
 ret.
 certa
 ta in
 ille d
 nus v
 sione
 tum
 grau
 reme
 H
 his ra
 pecca
 quod
 valde
 omit
 inuic
 dican
 do pe
 gnose

enim habet, per quod ab illo re-
trahatur. Passiones & affectus ap-
petitus sensitiui citò transeunt : &
cùm transferint, incipit displice-
re peccatum : vt homicidium cõ-
missum ex ira, & similia. Maliti-
tia verò illa voluntatis, maxi-
mè quæ ex habitu est, magis hæ-
ret. Denique, cùm in peccato ex
certa malitia inordinatio sit to-
ta in rationali appetitu : pessimè
ille dispositus est ad finem : mi-
nus verò malè in peccatis ex pas-
sione, vel ignorantia. Certum
igitur est, hoc esse multò
gravius, & ideo maioribus egere
remedijs.

Hæc itaque sint dicta de tribus
his radicibus præcipuis, & causis
peccatorum: quas nosse, & circa
quodque peccatum aduertisse,
valde conducit. Non est tamen
omittendum, quin de earum ad
inuicem comparatione aliquid
dicamus: vt inde melius, quomo-
do peccatis medendum sit, cog-
noscat. Diuus Aug. quidè (vt
I iiii hoc

2. lib. de
pec. mer.
et remis-
sione ca-
pit. 17.

hoc prius dicamus) quāquā obis-
ter, & absq; diligentioris inqu-
sitionis præiudicio, has tres cau-
sas ad duas reduxit: Peccatur (in-
quiens) & Dei mandatum præte-
ritur vel quia bonum latet & nō
cognoscitur, vel quia non delectat.
Itaque cū sint duæ præcipuæ
causæ actuum nostrorum, ratio &
voluntas: defectus earū
Aug. considerasse videtur: cū
tribuit rationi quidem ignoranti-
am, voluntati delectationem vel
defectum eius: quia (inquit) non
delectat: vel certè coniungit ap-
petitum voluntati: ad vtrumque
enim pertinet delectatio: ita vt
meritò possimus dicere peccatū
omne vel à cognitione deficien-
te aut errante, vel à delectatione
aliqua ortum habere. Imò reuera
vtrumque esse in peccato, meri-
tò dicendum est. Meritò igitur,
qui consulere vult animabus, cō-
siderabit, vbi prius incipiat defe-
ctus et peccatū: an in ratione mi-
nus cogitante, an in affectu vel

vo:

volu-
nem
quen
Prim
tion
cator
cōm
frequ
petit
quāq
uenia
deo a
osten
ab illa
mnes
lo rat
uebā
intell
lus ip
bis m
non a
sunt i
fectus
rerū
les v
no ad
tes, pr

voluntate minus sequente ratio-
nem. De hoc igitur breuiter se-
quentia putamus annotanda esse.
Primum hoc fit: Ordine genera-
tionis & temporis, principium pec-
catorum omnium in hominibus
communiter, & secundum ea, quæ
frequenter contingunt, est ex ap-
petitu sensitiui inordinatione:
quãquam fieri possit, vt aliter e-
ueniat: sed hoc est rarum, & ideo
ab arte alienum. Istud satis
ostendit experientia & ratio, quæ
ab illa sumitur. Viuimus enim om-
nes prius animali vita sine v-
lo rationis usu (de quo illud: Vi-
uebã aliquando sine lege: Augu-
intelligit) & eo tempore, vt Pau-
lus ipse inquit, peccatum in no-
bis mortuum est (quia videlicet
non agnoscimus ipsum) & tamẽ
sunt in nobis passiones illæ & af-
fectus delectationum, & aliarum
rerũ ex natura ipsa sensibili, qua-
les videmus in alijs animalibus:
no adum tamẽ tam validi & for-
tes, propter virium & ætatis de-
bilis

Vnde
principi-
um pecca-
ti in no-
bis com-
muniter

Rom .7.

bilitatem: accedit tamen ex corrup-
 tione ipsa, quæ in nobis ma-
 ior est, amplior etiã inordinatio
 in his motibus: unde fit, vt verũ
 fit illud: Sensus & cogitatio ho-
 minis prona sunt in malum ab
 adolescentia sua. Cũ itaque af-
 fect⁹ isti nobis semper noti sint,
 ac congeniti semper nobiscũ ado-
 leuerint, & ratio longo post tem-
 pore (septimo videlicet, vt Aris-
 putavit, anno: & reuerã aliquan-
 do tardius, atque rarò certè antè)
 incipiat paulatim & valde debi-
 liter ac imperfectè ad considera-
 tionem honesti aperire oculos:
 fit, vt inter ipsa sua initia oppri-
 matur, & à fortiori cõsuetudine
 corporalium affectuum trahatur
 in consensum, & obscuretur ni-
 mium: maximè si his accedat pra-
 ua consuetudo eorum inter quos
 viuitur, si accedãt inhonesta ver-
 ba & exempla: ex quibus fit, vt
 meritò scriptum sit illud: Omnis
 caro corruperat viã suam: quod
 vtinam ipsa experientia non doc-
 ceat

Genes. 8.

ceat
 vt q
 rebu
 & qu
 est, r
 tamen
 ribus
 vitã
 illam
 ribus
 bus &
 tia na
 tualit
 huius
 apert
 mini
 infan
 nos
 Noli
 litia p
 mus
 sed m
 prop
 turæ
 Inter
 bus iu
 dũ est

ceat nos. Ex his enim factum est,
 ut quanquam in cæteris omnib⁹
 rebus, etiam animalibus, malum,
 & quod contra naturam cuiusq^{ue}
 est, rarius inueniatur; in nostra
 tamen natura malum sit in plus
 ribus, & plures contra naturam
 vitã instituant, quàm secundum
 illam: nimirum paucis transeun
 tibus à corporalibus delectationi
 bus & bonis, inter quæ ab infan
 tia nutriti sunt, ad gustum spiri
 tualium delectationũ, & sensum
 huiusmodi bonorũ. Itaque, quod
 apertè intuemur, viuatur ab ho
 minib⁹ integræ rationis, quasi in
 infantia quadã & pueritia à qua
 nos deterret Apostolus dicens:
 Nolite pueri esse sensibus, sed ma
 litia paruuli estote. Contrà vide
 mus paruulos ætate & sensibus,
 sed malitia non paruulos: idque
 propter tantam corruptionẽ na
 turæ & consuetudinis humanæ.
 Inter quæ etiam, quod spiritualis
 bus iudicibus valdè consideran
 dũ est, frequẽter fit, ut quãquã ra
 tio,

1. Corin.
 14.

14.

signat

inulov

inup

inertat

elle

tio, & naturale illud lumen diuini vultus, quod signatum est super nos, satis indicent in primordiis illis rationis, mala, & ab eis deterreant: tamen praua consuetudine & propria, & eorum inter quos viuitur, fit, vt multa nec reputentur quidem peccata, vel certe cum timore aliquo & conscientie dubio taceantur in salubri illo confessionis iudicio: maxime in inhonestatis peccatis, & prima illa verecunda ætate. Quare, in his opus est prudentissima attentione, ne aut indicentur pueris, quæ non norunt, mala: aut certe relinquatur illis virus aliquod absconditum in viscerum recessibus. Scripsit quædam ad hoc pertinentia Gerson in tract. de arte audiendi confessiones, & in alijs locis de puerorum disciplina. Itaque sufficiat hæc annotasse, in quibus exordia rationis nostræ, & peccatorum satis ostenduntur.

Apparet initium boni & mali magis a voluntate quam ratione esse.

Secundum hinc annotandum, est istud. Post hos affectus & passionem

fione
ratio
tas; n
pote
quan
rump
le cre
corru
cata e
rupti
ducet
enim
neces
dere,
nulla
moue
nimu
tatis.
perue
pecca
tatis
coepi
certe
esse. C
tem r
tamu
script

siones, quid prius corrumpatur,
 ratio ipsa & cognitio, an volun-
 tas; non satis notum est: & fieri
 potest, vt quandoque vnum,
 quandoque alterum prius cor-
 rumpatur: magis tamen probabi-
 le credimus, potius ex voluntatis
 corruptione & defectu prius pec-
 cata esse, quàm ex rationis cor-
 ruptione: quod nouisse, etiam cõ-
 ducet ad adhibenda remedia. Vt
 enim ex superioribus patet, etsi
 necesse sit cognitionem præce-
 dere, vt sequatur affectus: tamen
 nulla cognitio satis efficax est ad
 mouendum, nulla diu occupat a-
 nimum, nisi adsit efficacia volun-
 tatis. Putamus itaq; iudicij illius
 peruersi, quod in ratioe est. cùm
 peccatur, radicem esse ex volun-
 tatis defectu: quia illa aut iam
 coepit sibi placere in malis, aut
 certè erga bona coepit tepidior
 esse. Quare primū omnium fon-
 tem malorum & bonorum pu-
 tamus esse voluntatem, quæ in
 scriptura sacra merito cor dicitur
 ex

Prov. 4. ex quo manat motus & influxus vitæ in membra: sic à voluntate; de qua verbum illud merito intelligimus: *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.* Si voluntati bene fuerit consultum, si illa sit sana: nulla cogitatio aut rationis defectus nocere poterit: quanquam reuera hæc duo coniunctissima sint. Quod cum multis scripturæ authoritatibus doceri possit, non tamen opus est pluribus hoc agere: satis sit istud breuiter admonuisse hoc loco. De causis igitur peccatorum interioribus hæc dixisse sufficiat.

Tribuuntur etiam exteriores causæ peccato: de quibus superius non nihil diximus inter causas humanorum actuum. Sunt autem hæc causæ, homo & angelus malus: qui non aliter sunt causæ, quam suggerendo & proponendo bonum aliquod, quod ratio sequatur: vel ad illud persequendum persuadendo: quæ omnia exteriora sunt

sunt:
hæc
altera
conti
se no
test e
maio
lunta
dem p
In
cati p
ratio
buit.
nis &
ius, &
quod
sit ho
non c
at, mu
sensu
tissim
prop
non
ratio
tiendu
volu
vel ad

sunt: quanquam (vt patet) etiam hæc moueant corpus ipsum, & alterent: sicut in ira vel timore contingit. Vbi etiam diabolū posse non nihil amplius, constat. Potest enim corpus ipsū alterare, & maiores accendere passiones: voluntatem verò ne attingere quidem potest.

Inter has causas externas peccati ponitur excæcatio & obduracyo: quæ duo scriptura Deo tribuit. Ego indurabo cor Pharaonis & excæcabo cor populi huius, & aures eius aggrauabo. Non quod Deus sit causa peccati (absit hoc) à quo nihil inordinatum: non quod Deus aliquando moueat, multo minus cogat ad consensum peccati: vt hæretici stultissimi dicunt. Sed (vt b. Thom. proprio loco explicat) quandoq; non dat homini gratiam, qua ratio illuminetur ad non consentiendum peccato, & emolliatur voluntas vel ad amandū bonū, vel ad odiendum peccatum.

Hæc

*De excæcacione,
& obduracyo.
Exo. 7.
& 9.
Esaia 6.*

1. 2.

Ro. 9. et
Exo. 33.
Ibidem.

Hæc enim duo, rationis lumen,
& voluntatis suauitas ac compla-
centia in bono, diuinæ gratiæ
sunt opera: & quibus dantur, gra-
tis ac misericorditer dantur: quæ
re nulli debentur: quibus subtra-
huntur, iustè subtrahuntur: vt ve-
rum sit illud: Cuius vult, misere-
tur: & quem vult indurat. Et rur-
sum: Miserebor, cui misertus fue-
ro: & misericordiam præstabo,
cui voluero, aut in quem mihi
placuerit. Et illud etiam: O ho-
mo, tu quis es, qui respõdeas deo?
Quæ ideo hic notanda sunt, vt ag-
noscamus cæcitatæ & malitiæ
nostræ causas in nobis esse: sed re-
media & medicinas ex gratia à
Deo: atque ideo ab illo primo es-
se requirenda à quo opus est
vt incipiat sanitas omnis
& medela: de qua le-
ctione proxima dice-
mus.

LECTIO

Le

DE

iuxta e-
tisfactio-
mus, di-
quod ec-
do fuit,
ro, certa
poenite-
nõ conc-
sacrifici-
stia, ei q-
miffisset
tuebant
cio & ar-
in conc-
aut pro-

Lect. Quinta.

DE REMEDIIS, ET RAS-
tione medendi animarum
vulneribus in
speciali.

DE causis itaque & origi-
ne peccatorum dictum
est: iam de curatione di-
cendum. Circa quam
iuxta ea quæ superius, cum de sa-
tisfactione & poenitentia agere-
mus, dicta sunt, aduertendum est,
quod ecclesiæ antiquæ consuetus
do fuit, vt cuilibet lethali pecca-
to, certa destinarentur tempora
poenitentię, ante quam peractā,
nō concedebatur communio vel
sacrificij, vel sumptiōis eucharis-
tiæ, ei qui id genus peccati com-
misisset. Tempora verō hæc sta-
tuebantur ex episcoporum iudis-
cio & arbitrio. Et frequēter quidē
in concilijs, aut vniuersalibus,
aut prouincialibus, communi o-
mnis

De cano-
nib⁹ poe-
nitentia-
libus &
publica
poeniten-
tia.

mniū iudicio hæc tempora præ
 finiebantur. Vnde orti sunt cano
 nes poenitentiales in diuersis cō
 cilijs editi: quorū plurimos colli
 git Rabanus in li. quē vocat poe
 nitentiarum. Sunt etiā antiquo
 rū de his nōnulli tractatus, Greg.
 Neocæsariensis & Petr^o Alexan
 drinus episcopi scripsērūt cano
 nes, circa eos potissimū, qui fidē
 negarunt. Scribit etiā de his Ni
 cephorus in fragmento quodam
 de facultate ligandi atque soluen
 di: vbi dicit, nulla ratiōe sacerdo
 tē aliquē hac potestate bene fun
 gi posse, qui vigorē canonum, &
 suam cuiq; peccato multam im
 ponēdam ignorauerit: particeps
 enim fiet peccati, quod sine il
 la censura canonica remiserit.
 Huius verō consuetudinis, & ca
 nonum poenientialium Augu
 stinus in Ench. c. 65. hanc reddit cau
 sam, vt ecclesiæ, quæ interiorē
 & veram cordis poenitentia nō
 potest videre: illo testimonio
 perseueratiz in poenitentia (in
 quit

PE
 quit ill
 clesiam
 gandi a
 uerten
 quam t
 multi p
 quæ sc
 referen
 rius dix
 nitenti
 pis sub
 certum
 pora ill
 ritas ar
 retur, v
 ta non
 delict
 cerdot
 fuisse t
 Nam (c
 stendin
 tiquita
 occulta
 ecclesia
 cilio sp
 parati
 tiam ag

quit ille) satisfaceret: apud quā (Ec-
 clesiam scilicet) est potestas li-
 gandi atque soluendi. Vbi ad-
 uertendum est, quod, quan-
 quam tempora illa poenitentiae,
 multi putent ad peccata publica,
 quae scandalo fuissent Ecclesiae,
 referenda: pro illis enim (vt supe-
 rius diximus) solennes illae poe-
 nitentiae indicebantur ab episco-
 pis sub iudicio totius Ecclesiae: et
 certum est in illis seruata esse te-
 pora illa: si tñ rigor ille & seue-
 ritas antiquae ecclesiae confide-
 retur, videbimus etiam ob occul-
 ta nonnunquam peccata, quae vi-
 delicet ad secretum iudicium sa-
 cerdotum referebantur, iniuncta
 fuisse tempora illa poenitentiae.
 Nam (vt superius ex Origene o-
 stendimus, & nonnullis alijs an-
 tiquitatis testimonijs) quandoq;
 occulta ipsa ad iudicium publicū
 ecclesiae deferebantur ex cons-
 cilio spiritualis Iudici. Sic enim
 parati erant, qui veram poeniten-
 tiam agebant, nihil recusare: tam

ta etiam erat antiquæ illius eccle-
 się innocentia & charitas, vt vno
 poenitente aut paucis, omnes cõ
 pateretur & cõdolerent: quare
 non recusabant publicè se ostens-
 dere peccatores, etiam illi, quor-
 um peccata non fuerunt manife-
 sta. Itaque illud certissimum est,
 tempora illa poenitentia serua-
 ri non potuisse, nisi manifestum
 id esset cæteris. Nec enim partici-
 pabant (vt diximus) Sacramen-
 tis intra illa tempora. Vnde cer-
 tum etiã est non semper pro pec-
 catis, præcipuè occultis, imposta
 esse tanta poenitentia tempora:
 sed in occultis hoc fiebat non si-
 ne multo consilio, iuxta qualita-
 tem personarum: vt videlicet
 quod prodesse poterat saluti ani-
 mæ poenitentis, & aliorum ædis-
 ficationi, fieret: nõ verò illa rõe
 ipsi, vel alijs fieret ifamia, aut vis-
 tuperiũ, aut scandalum. Hinc fas-
 ctum est, vt posterioribus tẽpo-
 ribus tantò ille rigor remissus fue-
 rit: & nõ dubitamus hoc magna

ex

P
 ex parte
 cessarijs
 iter ifide
 cipuè cu
 scandalo
 oportuit
 cata, ma
 habebat
 tam om
 & iudicu
 rō, quan
 principe
 quanqua
 tamen pu
 laribus iu
 tur (crim
 authorita
 legum. H
 se (vt sup
 lennes il
 rint, & t
 poenitenti
 trio sacer
 quidem e
 tiam infe
 Sed in ho
 bet episc

ex parte factum esse iustis & necessarijs de causis. Tunc enim, cū iter infideles ecclesia agebat, precipue curabatur, ne vita fidelium scandalo esset infidelibus. Quare oportuit seuerissimè puniri peccata, maximè quia tunc Ecclesia habebat disciplinam suam separatam omnino à secularium legū & iudicium punitione. Nunc verò, quando etiam ipsæ leges & principes ad Ecclesiam pertinet, quanquam sint alia iudicia, satis tamen putandum est, si in secularibus iudicijs crimina puniantur (crimina inquam, subditorū) autoritate & seueritate illarum legum. Hinc putamus factum esse (vt superius diximus) quòd solennes illæ poenitentia cessauerint, & tandem omnes canones poenitentiales commissi sint arbitrio sacerdotum: in grauioribus quidem episcoporum, in alijs etiam inferiorum sacerdotum. Sed in hoc negotio debet cuiuslibet episcopus constituere, quæ oportet

oportuna salutis animarū: quod fieri solet in synodalibus constitutionibus: quas proculdubio oportet esse cognitās omnibus inferioribus sacerdotibus. Canones verō illos poenitentiales antiquos non ita omnes tenentur scire: cū iam illa tempora poenitentiae sint arbitraria: quanquā profureit nō parū illa saltē vidisse: vt antiqua illa ecclesiae seueritas si nō oīo seruari, saltē cogitari possit, & secūdū aliquā proportionem obseruari. Neque enim in illis tēporibus poenitentiae cogitandum est, solūm curatū fuisse vt perseuerantia illa esset testimonium verae poenitentiae coram ecclesia: quod quidē verum est, vt Augustinus dicit, verum etiā vt illis longioribus tēporibus mala consuetudo peccandi, si introducta esset, vt pronitas ad similia peccata, aut facilitas peccādi, & similia, quae ex peccato relinquuntur curarētur. Nec illi solū, cui satisfactiones in

po

P
ponebāt
tius etiā p
luit eccle
plo vider
cata fiant
sit pro ill
tia: atque
populus,
taretur. A
quantū h
clesia det
ni peccat
propter c
rētiē pub
rūm plen
tudine &
liberatio
quarēnda
eius virib
suranda su
attinet ad
illos poe
mus facile
peccatis s
conducib
rētur: sed
iudicio, v

ponebatur, bono & salutis: sed totius
 etiam populi ædificationi voluit
 ecclesia cõsulere: vt hoc exẽ
 plo viderent omnes, quanti pec-
 cata fiant in ecclesia, & quã dura
 sit pro illis suscipienda poeniten-
 tia: atque ita ab eis deterreretur
 populus, & ad Dei timorem exci-
 taretur. Apertẽ enim videmus,
 quantũ horũ obliteratio in Ec-
 clesia detraxit dignæ æstimatio-
 ni peccatorũ, & timori Dei: quã
 propter cuperẽt multi illa poeni-
 tentię publicæ tẽpora restitui. Ve-
 rum plena illa ab omni consue-
 tudine & reliquijs peccatorum
 liberatio poenitentis præcipuẽ
 quærenda est: & ideo illi hoc est,
 eius viribus & captui commens-
 suranda sunt omnia. Quare quod
 attinet ad restituendos canones
 illos poenitentiales, non puta-
 mus facile esse definiendum. In
 peccatis sanẽ publicis videretur
 conducibile fore ecclesiæ, si serua-
 rẽtur: sed quãdo illa in exteriori
 iudicio, vel sæculari vel ecclesias-
 tico,

stico, aliter puniuntur: videbitur
 nō admodū necessarium; interim
 tamen non dubitamus populum
 magis ædificari satisfactionibus,
 quæ voluntariè suscipiuntur: æ
 dificari (inquam) ad timorem dei
 & poenitentiam: quam deterren
 tur à peccatis, poenis quæ iustigū
 tur in iudicijs. Quare in Concilio
 grauisimo episcoporum, & do
 ctorum virorum atque timentis
 um Deum, esset hoc maturius cō
 sultandum. Nunc sufficere debet
 admonuisse de necessitate huius
 sequestrationis poenitentium à
 Sacramentorum participatione,
 modò satisfactionibus cōdignis
 interim præparentur: hæ enim
 sunt fructus digni poenitentia,
 quos petit Dominus. Testantur
 etiam hoc ipsum verba canonū,
 in quibus frequenter dicitur, tem
 pora illa suscipiēda esse, vt sic po
 stea purificatus à peccatis anim⁹,
 dignè possit ad Sacramenta acce
 dere. In qua ratione, multa certè
 sunt comprehensa nobis imitan
 da,

da, & hu
 proposit
 mox plu
 ribus poe
 poeniten
 notasse.

Nunc
 & medic
 quibus pe
 carint, qu
 tia suscip
 que ex fi
 Colleger
 vt de satis
 satisfactō
 delict, or
 nam: in qu
 prendu
 medelam
 enim, quic
 corporear
 nis pertin
 as scilicet
 austeritate
 quid ad he
 mosynis a
 proximū s

da, & huic, de quo nunc agimus, proposito cōuenientia: de quib⁹ mox plura: interim de temporibus poenitentia, & canonibus poenentialibus sufficiat hęc ante notasse.

Nunc quod genus remediorū & medicinarum esse debeat, aut quibus potissimum exercitijs vacent, qui tempora illa poenitentia suscipiebant: est breuiter quoque ex superioribus indicandū. Collegerunt etiam posteriores, vt de satisfactione diximus, tria satisfactoria opera: ieiunium videlicet, orationem, & elemosynam: in quibus merito omnia cōprehenduntur, quę pertinent ad medelam animarum. In ieiunio enim, quicquid ad castigationem corpoream, & afflictionem carnis pertinet, intelligimus: vigilię scilicet, vestitus & dormitiōis austeritatem ac duritiem, & quicquid ad hoc pertinet. In elemosynis autem, opera pietatis in proximū siue spiritualia siue cor

*De trib⁹
operibus
satisfac
torijs.*

k pora

poralia sint, intelliguntur: ministrare infirmis, laborare in exhortandis peccatoribus ad poenitentiam, & in docēdis ijs quę necessaria sunt ad salutem, & huiusmodi alia plurima. Denique in orationibus omnia spiritualia exercitia, meditationum, lectio-
capitulum
 240
 241
 242
 num, & quicquid pertinet ad animum in Deum elevādum, includimus. Itaque satis patet, nullum esse reliquum genus medicinę spiritualis, quod in his non sit comprehensum. Et constat in antiqua ecclesia sic poenitentibus iniunctos esse singulis hebdomadibus dies aliquot ieiunii, & (vt Tertullianus inquit in libro de poenitentia) etiam de qualitate cibi & somni, de cilitio & cinere, gemitibus & deiectione vultus, præcipiebat disciplina illa poenitentię. Hęc itaque proposita sint de antiqua illa ratione & cura, quę in Ecclesia adhibebatur vulneribus animarū sanandis.

sioq

k

Ex

Ex
 mūm
 quam
 salubri
 Primu
 dini ec
 & cert
 rum co
 catum
 Sacran
 si post
 & satis
 in anti
 tempu
 peccati
 re non
 questra
 etiam
 bus ora
 sunt ex
 quod a
 admitt
 absolut
 nim in
 ante co
 tentia
 erant a

Ex his igitur colligamus primum duo, non tã afferentes quicquam, quã proponentes quod salubrius & consultius videtur. Primum: Antiquã illi consuetudini ecclesiã valde esse cõforme, & certẽ saluti animarum non parum conferre, vt nullus post peccatum mortale ad participationẽ Sacramenti altaris admittatur, nisi post aliquot dies poenitentia & satisfactionis. Constat enim in antiqua ecclesia impositu esse tempus illud, ob vnum tantum peccatum mortale: & illo tempore non solum à communione sequestratos fuisse poenitentes, sed etiam ab oblatione & cõmuni- bus orationibus, ferẽ sicut nunc sunt excommunicati, præterquã quod ad doctrinam audiendam admittebantur. Videtur etiam absolutio ipsa eis negata. Non enim imponebantur eis manus ante completum tempus poenitentia: cum scilicet admittendi erant ad communionem: quã

k ij uis

uis fortè impositio illa manuum magis ad externam absolutionē coram ecclesia, quasi ab excommunicatione, referri possit, quàm ad absolutionem à peccatis corā Deo. Deinde, quàm est consentaneum rationi, vt, qui diuinam prouocauit iram, & peccando Dei contempsit gratiam, nō statim se ingerat, sed in timore & verecūdia expectet, & magis desiderio Christum sumat? Et quam tam gratiam diuinam humilitas hæc cōferet animæ? Et quàm hoc ad timenda & cauenda peccata oportunum? Quod itaque vtile hoc sit, & plurimum ad Deum placandum conducatur: non potest in dubium verti: & etiam quod cōforme sit sensui antiquæ Ecclesiæ. Id tantum in dubium verti potest: An præsentium temporum moribus ita conueniat. Vbi primò fatemur, quod pro peccato mortali solius fortè cogitationis aut voluntatis, maxime in his qui vitam in Dei timore

an

ii

re

P
re duci
hoc ob
vbi lo
circun
pius fa
te temp
runt au
fieri ale
catum
tum co
dalum a
qui alio
uitoribu
necessar
à comm
illi abso
nitentia
riam his
lendum
munion
aliud ex
deflendo
dæ poen
loco an
tiqua tax
quem de
acceptat

reducunt, non semper necessario hoc obseruare expedit, maxime vbi loci, temporis, & personæ circumstantiæ aliud poscunt: vt si pius sacerdos aut laicus, instante tempore quo similes consueuerunt aut celebrare, aut participes fieri altaris, occurrat aliquod peccatum: imò etiam si esset peccatum completi operis præter scādalum aut certam malitiam: talē, qui alioqui vitam agit absq; grauioribus peccatis, non putamus necessario diutius arcendum esse à communione, aut differendam illi absolutionem, cum verè poenitentia ostendit signa: tamē etiam his esse omnino hoc consulendum, vt vel ante sacram communionem, vel si circumstantiæ aliud exigāt, post illā dies aliquot deflendo lapsui mortali, & agenda poenitentia pro illo, deputēt, loco annorum quos Ecclesia antiqua taxabat. Nec dubitamus eū quem descripsimus, libenter hoc acceptaturum: omnē scilicet qui

in Dei timore & obedientia mā-
datorum eius absque frequentis
bus lethali bus culpis vitam agit.
Alioqui, qui hoc aut nō suscipit,
aut graue putat, eo ipso ostendit
quā longē absit à vero timore
Dei. Non est opus multis exem-
plis scripturæ hoc confirmare.
Certè Dauid pro vno peccato, La-
uabo (ait) per singulas noctes les-
ctum meum & cæt. & peccatum
meum coram me est semper. Itē,
Exitus aquarum deduxerunt or-
culi mei: & similia multa dicit, es-
tiam postquam audierat remis-
sum esse sibi peccatum. Maria so-
ror Moysi pro murmure in fra-
trem, etiam à lepra curata, septē
diebus manere iubetur extra cae-
stra, remissa iā culpa. Si pater eius
(inquit scriptura) spuisset in faciē
eius, nonne debuisset septem dies
rū rubore perfundi? Quibus vera-
bis quid aliud indicatur, quā nō
facile, nec statim post peccatū ad
participationem sacramēti alta-
ris accurrendū esse? Et hæc quis
dem

Num. 12

dem diximus de vno duntaxat
aut altero peccato mortali.

Alterum verò, de his qui mul-
tis peccatis & frequentibus trans-
gressionibus assueuerunt, vitam
sine Dei timore in licentiosa li-
bertate agentes, est diligētius an-
notandum. De his enim dicis-
mus, multò esse certius, nulla ra-
tione eos admittendos esse ad cō-
munionem, nisi transactis non
paucis diebus poenitentiae. Vbi
fatemur non paruam esse difficul-
tatem, non propter rationem a-
liquam, sed propter consuetudi-
nem, & summam certè incuriam
curandi animarum salutem: qua
factum est, vt vix sit inter sacer-
dotes, qui de hoc cogitet: & ra-
rior inter poenitentes, qui sibi pa-
tiantur hoc imponi. Videtur ita-
que aut desperandum esse de plu-
rimis poenitentium, aut condes-
cendendū huic cōsuetudini. Vbi
non possumus aliud respondere,
quàm in hac tāti momenti re ad
antiquā ecclesiam nobis esse cōsu-

k iiij   giens

giendum, & illius autoritate resistendum facilitati horum temporum. Itaque hominem post integrum annum, ne dicam post multos etiam exactos in peccandi consuetudine, in obliuione mandatorum Dei, et sine aliquo eius timore: aut certe in quo, etsi Dei timor et cura seruandi diuina mandata fuerit ex parte: præualuit tamen frequentia peccandi & consuetudo: mox post vix enarrata peccata, & leui suscepta satisfactione, ad altare permittere, non videmus qua ratione fieri possit: nisi forte vera ostenderetur poenitentia, et omitti non posset: & tunc, quod prius fieri non potuit, post communionem impleretur: ita videlicet ut post frequentia peccata nullus sine condigno poenitentiae tempore facile dimittatur. Primum constat Ecclesiam, totam quadagesimam cum magna austeritate ieiuniorum, orationum, & piorum operum frequentia olim seruasse, ut ita accederent præparati
ad

ad myst
& ad co
in Pasch
sia sine g
xerant.
ab hac d
missis,
in altari
re non im
bat, man
bus in l
Quomo
situm ca
bere cre
uit facile
tat, nequ
na reme
maxime
temporū
le se rela
dem m
tiam
po

ad mysteria redemptionis nostræ
 & ad communionem Sacramenti
 in Paschate, etiã illi, qui in Eccle-
 sia sine grauioribus peccatis vi-
 xerant. Quam ergo alienum est
 ab hac disciplina, omnibus his om-
 missis, heri in peccatis, & hodie
 in altari esse? Ratio etiã ipsa, qua
 re nõ immerito Ecclesia hoc age-
 bat, manifesta est, & ex superiori-
 bus in hac materia satis patet.

Quomodo enim verum propo-
 situm cauendi peccata illum ha-
 bere credendum est, qui consue-
 uit facilè labi, tamen neque cogi-
 tat, neque oblata suscipit oportu-
 na remedia? Hæc itaque de illo
 maximè vera sunt, qui multorũ
 temporũ experientia didicit, faci-
 lè se relapsurum in peccata. Et qui-
 dem multis horum differre etiam
 ipsam absolutionem oportet.

De quib' proxima lectione

plura.

LECTIO

k v

Lect. Sexta

Confessa
ri^o explo
ret cōfite
tētis do
lorem.

DE EADEM RE.

VIA diximus obser
uāda esse tempora poe
nitentię, iam quid in il
lis imponēdum sit
poenitentibus, quid cum eis agen
dum, est diligentius consideran
dum. Idque iuxta illa quę dicta
sunt de peccatorum causis & ori
gine.

Igitur primò omnium sacerdo
tis est, considerare poenitudinem
& dolorem confitentis, quantus
& quā verus sit. Et cūm aper
tè (quantum constare potest) vi
derit defectum, min^o erit illi ne
gotij. Quando autem aduertit nō
veram poenitentiā, nec sensum
peccati in confitente, omnibus
modis laborare debet ad exhor
tandum ipsum ad veram poeni
tentiam; nec alia ratione potest
sine

sine
hoc
dis c
mē r
re fac
effica
& co
mou
captu
spirit
lectio
bere r
mori
prim
veran
statio
Chris
lias de
ta in h
thodu
nos ar
mus in
feruat
ration
tradit
in gen
special

fine graui peccato absoluere. Ad hoc igitur agendum, is qui audiēdis confessionibus vacat (maximè rudium) debet paratos habere sacrae scripturae locos, quibus efficaciter ad verum Dei timorē & compunctionem peccatorum mouere possit peccatorem, iuxta captum illius. Et debet profectō spiritualis animarum medicus, ex lectione scripturae & patrum habere non pauca recōdita in memoria, & piē meditata, quibus primò seipsum, deinde alios ad veram compunctionem & detestationem peccati moueat. Habet Chrysostomus non paucas homilias de poenitētia, ex quibus multa in hūc usum sumi possit. Methodus etiam confessionis, quam nos ante paucos menses curauimus imprimi, habet multas observatione certè dignas considerationes. Primò, cum methodū tradit detestandi omne peccatum in generali, & deinde singula in speciali: in quo argumento posita

ta

*de reme
dijs adhi
bēdis cō
tra pecc
cata fut
tura.*

tamus non minima commendatione dignum esse librum illum. Diximus etiam nos nonnulla superius, cum circa sacramentum poenitentiae de veritate & perfectione contritionis ageremus. Satis itaque sit, ut sciat spiritualis quilibet medicus hanc artem sibi & cognitam esse debere, & ante omnia ad manum esse habendam. Sed his proximum est, ut satis agnoscenti animae suae infirmitatem, medicinae adhibeantur contra recidivum: idque secundum qualitatem poenitentis, & pericula occurrentia. Primo certum est, relinquendum esse fratrum peccati, & personam omnem cuius commercium sine peccato, vel scandalo, aut animae periculo non est. Deinde societatem ipsam & amicitiam, siue aliorum consuetudinem, qua constat experientia ad peccandum induci hominem. Denique occasiones, colloquia, congressus, & reliqua omnia, quae merito is qui salutis suae

cus

P
curam
bet: qu
ad decl
rō ne f
ornata
& ne f
verum
da sunt
ac exer
ad piet
at atq
etiam p
uer for
re, & si
pauca
digna
perspe
cis, sic
stianus
talibus
& Gre
libus, n
ma qu
rum ac
vtilis.
us qua
quam

curam gerit, timere potest & debet: quæ omnia reuera pertinent ad declinandum à malo. At verò ne scopis tantum mundata & ornata sit conscientia, sed vacans: & ne solum declinetur à malo, verum fiat etiam bonum: addenda sunt pia & Christiana studia ac exercitia, quibus animus verè ad pietatem excitetur, & proficiat atq; cõfirmetur in ea. Habet etiam prædicta methodus & vniuersorum peccatorum in genere, & singulorum in specie non pauca, nec leui consideratione digna remedia, quæ etiam cupim⁹ perspecta esse spiritualibus medicis, sicut etiã antiquiores illi, Casianus in collatione de octo capitalibus vitijs & remedijs eorum & Grego. in omnibus suis moralibus, multa de his docent: summa quoque illa virtutũ & vitiorum ad hanc rem non est parum utilis, his præcipuè, qui res potius quàm verba, & timorem Dei quàm eloquentiam quærunt.

Sed

Sed quibus aut Gregor. aut Cas-
sianus, aut alij maiores libri non
sunt ad manum, aut non sunt ad
captum illorum scripti, cupimus
librum illum commendatum esse.
Sed iam circa hæc duo compū-
tionem videlicet excitandam, et
adhibenda remedia, in speciali
pauca tradamus.

*Ignorā-
tes īstru-
ēdi sunt
a peccā-
tis.*

Primò igitur illud est apertis-
us, & reuerà minus operosum, vt
cūm ex plena ignorantia, iuris
scilicet humani vel diuini (eorū,
inquam, quæ concernūt salutem
animæ, & statum cuiusq;) peccā-
tum est: adhibeatur vera doctrī-
na: ita vt omīssa anxia inquisi-
tione, an excusauerit illa ignoran-
tia, an non (raro enim in his excu-
sat) imò cūm nonnulla etiam
excusatio locum habere videtur,
fatius est se coram Deo agnosces-
se reum ignorantīæ, eorum quæ
ad se pertinebant: omīssio inquam
hoc, doceatur peccator à spiritua-
li iudice, quid circa statum suum,
artem, aut conditionem, aut in-

geni

geniu
bus o
trariū.
ta, cert
dubia
feat &
am ac
poenit
quand
rat spi
sunt ex
nimiu
Primu
um suc
tur & i
à com
ti vero
inquisi
dā nun
in vna
mnia i
more a
tījs & r
planæ g
inhære
lestum
nitētes

genium, aut denique opera quibus occupatur, sit legi Dei contrariū, & quid licitum: ita ut certa, certò noscat, & dubia etiam ut dubia saltem, & minus tuta agnoscat & vitet: nonnunquam etiam ad doctiores remitti potest poenitēs, aut cum eius consensu, quando opus est, ad illos recurrat spiritualis iudex. Quare duo sunt ex vtriusque parte cauenda, nimium indigna hoc iudicio.

Primum, ne confessarius nimis um suo sensui ac iudicio innitatur & inhæreat, & ne sensus eius à communi sit alienus: poenitenti verò vitanda est importuna illa inquisitio & curiositas, qua quidā nunquam sibi satisfieri sinūt in vnam aut in alteram partē. Omnia itaq; hoc loco cum Dei timore agenda sunt: nec tam argutis & nouis adinventionibus, quā planæ graui, atq; certæ doctrinæ inhærendum. Reuerà nimis molestum est, cum tuta & certa poenitētes sequi recusant, cum ad do
ctio

etiores appellant, maximè ubi agitur de iactura tantum rei temporalis, vel voluntatis & desiderij proprii, aut certè quæruntur difficultates & pericula, & timèt ubi non est timendum. De quibus quanquam sint diuersæ doctorum sententiæ, ad quid teneatur proprius parochus, vel is qui non est proprius pastor, ante vel post audita peccata cùm poenitens alterius & non confessoris sententiam sequi vult, quid etiam in diuersitate opinionum fieri debeat: nos tamen putamus poenitentem hæc nimium curantem, minus curare salutem suam, & minus de ea sollicitū esse: atq; ideo meritò spiritualis iudex hūc admonitum, potest tanquam minus dispositum dimittere, iuxta illud: Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam. Et ipse meritò timere debet illud quod supra diximus: In iniquitate interrogantis erit iniquitas respondentis, & cæt. Hæc itaq;

itaq; de
 gnora
 Est
 mni pe
 porius
 tentia
 rituali
 nonnu
 rationi
 peccata
 Hanc p
 dā esse
 randæ
 Est hæc
 ma on
 fa, heber
 narum
 aut non
 parum
 ter ac n
 niare di
 est, vt n
 q; excite
 morem
 nantur
 compur
 minum

itaq; de perfecta & plena illa ignorantia.

Est porro altera quam in omni peccato esse diximus, quæ potius inconsideratio & inaduer-
tentia est, aut minor attentio spiritualium rerum. Hanc efficiunt nonnunquam passiones, cum vi-
rationis hebetant ac turbant: & peccata consummata eam augēt.
Hanc putamus valde attendendā esse spirituali medico & ei curandæ esse adhibenda remedia.
Est hæc ferè in omnibus maxima omnium peccatorum causa, hebetudo scilicet sensus, æternarum rerum obliuio, qua fit, vt aut non considerentur, aut tam parum attentè, & tam inefficaciter ac negligenter, vt quasi somnare dicas hominem: atq; hinc est, vt non moueant animum, neq; excitent aut desiderium, aut timorem: ideòq; etiam si proponantur à confessore, non excitāt compunctionē. Huiusmodi hominum sunt multi gradus. Alij enim

*De curā
da rerū
spiritua
liū obliu
uione et
incogitā
tia.*

enim omnino ita stupidi sunt & inepti, vt nec sentiāt. Nec desunt qui putent multos excusari ob naturalē ruditatem intellectus, aut defectū exercitij: vt rudes illi et agrestes homines inter bestias vitā agentes, qui nec legere, nec cogitare quicquam nouerunt, plus quā iumenta ipsa: quod sanē in baptizatis, & spiritus sancti donis illustratis, nequaquā putamus sine graui eorum culpa, & immūditia animæ inueniri posse. Ponā (inquit Isaias) vniuersos filios tuos doctos à Deo: de Christianis omnib. loquens. Et Iohānes: Vnctio eius docet vos de omnibus. Vnde, iuxta scripturam, b. Thom. optimè colligit, iustos omnes & dono intellectus illustrari quō penetrare possint diuina, & scientia, sapientiæ atq; consilij, quibus instinctu quodam spiritus sancti, & quasi propensione quadam naturali, & similitudine atq; coniunctione animæ cum spiritualibus, rectè de his sentire & iudicare possunt.

Isai. 54.

1. Ioh. 2.

possint
huius m
medicu
ratio v
ne, in au
in atten
humilia
lumina
non pau
qui sp
& eō m
erint re
Quāc
malitia
dum qu
& illi p
dum: qu
culiares
nes eni
nis cura
trarijs: C
Paulus.
habent a
method
ac virtu
ma, aut
tur ex co

pos

possint. Propterea putamus ab huius morbi curatione, spirituale medicum oportere incipere. Cuius ratio verò eius cōsistit in lectio-
ne, in auditu mysteriorum fidei, in attenda eorum cogitatione, in humili ad Deum oratione, pro illuminatione cordis. De his igitur non pauca præscribenda sunt his qui spiritualiter sanari cupiunt: & eo magis, quò minus reperti fuerint rerum fidei ignari.

Quàdo etiã ex infirmitate vel malitia peccatum est, considerandum quanta sit hæc ignorantia, & illi primò omnium medendum: quanquam habeant hæc peculiare suas medicinas. Passiones enim & delectationes carnis curantur afflictionibus contrarijs: Castigo corpus meum, ait Paulus. Aliarum rerum affectus habent alia remedia: de quibus in methodo, & summa vitiorum ac virtutum: sed certè aut potissima, aut prima remedia sumuntur ex consideratione rationis cir-

*De curã
dis affe-
ctibus.*

*de curā
da malis
tia volū
tatis.*

ca spiritualia, præcipue æterna bo
na aut mala. Ita enim docuimus
passiones mitigari ratione, quod
est, consideratione attentā. Malis
tia autem illa voluntatis vel par
ua vel magna qua peccata placēt
nonnūquā propter se, cū non
aliud sit quā interioris gustus
corruptio, propriè curatur cōtra
rijs: & quibus, nisi consideratio
nibus? Gustate & videte quoniā
suavis est dominus. Ergo amaris
considerationibus, timoris scilicet,
humor ille quo peccata sapi
unt, purgabitur: dulcioribus ver
rō reficietur animus. Itaque si be
ne consideremus, plurima reme
dia posita sunt in consideratione
& attentione animi circa diuina:
& certè sine illa, pauca putamus
inueniri posse efficacia. Videant
itaq; spirituales medici quid agāt
cū externa quædā & quasi cor
poralia exercitia tantum iniun
gunt, etiam si præcipiant oratio
nes vocales: & nihil de interna
consideratione, vbi vera pietas
est.

est aut
impon
merito
Exerce
corpor
cum vt
omnia. E
ligentes
dico ag
ram po
contra
remedia
timorē
tionibu
ritatis c
primis p
uitatum
ne, in ta
propter
ximē ex
iudicij &
& multi
sunt tot
denique
nium et
sione &
per ice

est aut docent, aut admonent, aut imponunt infirmis. De his enim merito illud Pauli intelligitur. Exerce teipsum ad pietatem, nā corporalis exercitatio ad modicum utilis est. pietas autem ad omnia. Ex his igitur omnibus colligentes, sic putam⁹ spirituali medico agendum esse, siue vt ad veram poenitentiam hortetur, siue contra futura peccata adhibeat remedia. Primo exhortabitur ad timorē Dei, adhibitis considerationibus diuinæ iustitiæ & seueritatis contra peccata in angelis, primis parētibus, in diluuiō & ciuitatum immūdarum subuersione, in tanta strage filiorum Israel propter peccata, in deserto: et maxime ex consideratione diuini iudicij & damnationis æternæ, & multitudine pereuntium, cui⁹ sunt tot testimonia scripturæ: & denique (quod supremum omnium est) ex ipsa proprii filij passione & morte, in quibus propter scelus populi sui percussit eum;

*Instru-
cti eor-
um qui
cōfessio-
nes audi-
unt.*

eum vbi simul est & summæ iustitiæ, & summæ misericordiæ exemplum, quo & excitatur timor, & temperatur. Secundo, quoniã opus est vt timor iste altas radices agat in corde, & totum possideat hominem: præscribet confessor vacationem quandam, & cessationem ab his quæ animum auerunt: statuet dies aliquot hebdomadæ, & loca ad quæ confugiat, & quibus solitarius sedeat, ab omni tumultu semotus corpore & animo: tunc suppeditabit cõsiderationes, quibus exerceatur his diebus: aut minus exercitatis ostendet quod legant, aut quod audiant, et ad quorũ colloquia ac collationes accedant: ita denique vt cuique præcipiat id genus cõsiderationis & eum modum, quo putabit eum ædificandum, & fructum consecuturum: cætera quorũque exercitia magis excitent ad hæc, quàm abstrahant. Vt si iubeat conciones audire, aut alia diuina officia, vt in eis quietius cogi-

gitentia
iunia &
hoc ipse
facilius
na, ad qu
quanqu
scribere
spiritui,
compr
viderit
te perso
agnosci
hibere
ad ociur
putamus
dũ, ne qu
tione m
impona
illud Pau
ad modi
omnia. T
stremo l
omnium
dio est p
pro illu
vera poe
vt docui

gigentur diuina. Denique ipsa ieiunia & misericordiae opera, ad hoc ipsum ordinentur, vt mens facilius & capiat & cogitet diuina, ad quod excitetur per illa. Et quanquã debeat etiam de his prescribere, quantum ad subiiciendã spiritui, & domandam carnem, ac comprimẽdas eius nimias vires, viderit esse necessariũ pro qualitate personæ, & peccatorum. in quẽ agnoscit eum esse lapsum: & adhibere etiam contra hæc, quæ ad ocium fugiendum pertinent: putamus tamen in his obseruandũ, ne quẽdam arida & sine deuotione mentisq; exercitijs ieiunia imponantur. Hic cogitandum illud Pauli: corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas ad omnia. Tertiõ denique, non postremo loco, sed in principio horũ omnium, & inter ipsa ac in medio est poenitenti sedulo orandũ pro illuminatione mentis, pro vera poenitentia & conuersione: vt docuim⁹ in tractatu de poenit. Nam

Nam hæc omnia ad orationem pertinent: vacatio scilicet à temporalibus & curis atq; negocijs sæculi, consideratio spiritualium rerum atque mysteriorum fidei, & supplex petitio pro consequenda Dei gratia: in quibus coaptandis & moderandis captui poenitentium, magna est constituta pars huius spiritualis artis mendicandi animabus.

Hæc itaq; rudibus & minus exercitatis, rudius quidem & paulatim persuadenda & explicanda sunt: ad quod maxime, quod in lege veteri scriptum est, conducet. Nam si temporalia illa beneficia & præcepta adeo cogitare præcipiebantur & memoria tenere, ut scriptum sit: Meditaberis sedens in domo tua, ambulans in itinere, dormiens & cõsurgēs: & multa in hanc sententiam: quãto magis fidei christianæ mysteria, nulla ratione sunt obliuioni tradenda: Nam horum obliuio omnia sequim adfert mala & incom-

Deut. 6.

uis

mo

moda, fanalem huius mundi libus alterum pessima securum ad salutem statu nihil potest.

Ita igitur his qui alienigenis tur, maxime spositi paulatim tantum, sedas his temporibus, verò qui sunt, vel minora a ut & isti, ex hac spirituali cina habent, & cõtrati cõtrati spirituali oratione

moda, facitque ex Christiano carnalem hominem & amicum huius mundi, ac omnino à spiritualibus alienum, & (quod omnium pessimum est) inter hæc mala securum, & nihili facientem que ad salutem animæ pertinet, quo statu nihil periculosius cogitari potest.

Ita igitur hæc agenda sunt, ut his qui assueti sunt peccatis, & ab his alieni, priusquam absoluantur, maximè cum non satis dispositi apparent, imponantur paulatim, ita ut non per vnam tantum, sed plures etiã hebdomadas his teneantur exercitijs. His verò qui omnino ab his alieni sunt, vel minus assueti peccatis, minora atq; breuiora: ita demũ, ut & isti, & illi, & deniq; omnes ex hac spiritualis medicinæ officina habeant, vnde quotidie proficiant, & cautiore magisque armati cõtra peccata recedant: quod spiritualis etiam medicus assidua oratione, & in se & in alijs co-

nabitur efficere, vt dignè fungi
 possit suo officio. Det Christus
 Dominus omnibus spiritum su-
 um, quo hæc omnia facillima es-
 ficiuntur, & sine quo difficillima
 ac impossibilia sunt. De quibus
 non sine timore hæc tam pauca
 diximus, cum in vtramque par-
 tem videamus illa imperfecta esse.
 Nam spiritualibus & feruentibus
 non sufficient; tepidis vero
 nimia videbuntur. Sed nobis
 satis est vtcunque hæc sub-
 indicasse, magisterio spi-
 ritus sancti cætera
 relinqua-
 mus.

DE

DI
S

L

dotali: i
 co distri
 cerdotib
 mō ord
 est dubi
 ligari: d
 non ser
 propter
 quedam
 sciunt